

A közép- és hosszú távú erdőgazdaság-fejlesztési tervek fatermesztési feladataihoz a modelltáblák az eddigieknél pontosabb adatokat és a gépesítésnek, a gazdaságossági követelményeknek is jobban megfelelő előírásokat tartalmaznak. A termelési időszak folyamán kitermelhető elő- és véghasználati fa térfogatán túl, a megbízhatóbb átmérő- és magassági adatok birtokában a fatermesztés fejlesztésén kívül a fahasználat és a fafeldolgozás távlati fejlesztéséhez is nélkülözhetetlenek az új modelltábláink. A következő időszakban várható, hogy az erdei biomassza hasznosítására is program készül, amelynek figyelembevételével a modelltáblák fakészlet-, valamint elő- és véghasználati fa térfogatadatait tovább kívánjuk részletezni vastag- és vékonyfára, törzs-fára és levélzetre is.

Ez a következő időszak kutatási tervei között szerepel.

DR. VÁRADI GÉZA:

A szervezés helyzete és feladatai a fagazdaságban

Napi feladatainkat jól-rosszul végzett szervezéssel oldjuk meg. A közép- és hosszú távú feladataink hatékony megoldása érdekében alapvető célunk az anyagi és szellemi erőforrásokban rejlő tartalékok céltudatos feltárása, a szervezés színvonalának jelentős növelése.

A szervezés — elsősorban a munkaszervezés — a tudatos emberi tevékenységgel egyidős. A szervezést szakterületként, tudományágként a tőkés világ fejlesztette ki, segédeszközei — pl. a zsebszámológép, a mikroprocesszorok stb. — is itt fejlődtek ki elsőként.

A szervezés jelentőségét a szocialista társadalomban is felismerték és azt — a termelőeszközök eltérő tulajdonformáinak figyelembevételével — a gazdálkodásuk javítására hasznosítják.

Magyarországon a szervezést két évtized óta ismerik el önálló szakterületként. A szervezés fontosságára annak segédeszközei; a számítógépek hívták fel gazdasági szakembereink figyelmét. A számítástechnika révén honosodott meg a vállalatoknál a szervezés szélesebb köre. Sajnos, a szakemberképzés csak némi fáziskéséssel követte az eszközök gyarapodását.

A fagazdaságban alig több mint egy évtizede folyik intézményes szervezőmunka. Az 1972. évi kormányhatározat [1003/1972. (III. 14.)] nyomán kiadott, 26/1972. (MÉM. É. 53.) MÉM. sz. utasítás és a hozzá kiadott útmutató jó iránymutatást adott az általános jellegű vállalati szervezési feladatokra, de kitért a sajátos ágazati tennivalókra is (a fafeldolgozás koncentrálására, az információrendszer kiépítésére és a faanyagmozgatás élőmunka-szükségletének csökkentésére). 1974-ben foglalkoztunk a vállalatok és termelőegységek önállóságával és optimális méreteivel. 1977-ben megtartottuk az első fagazdasági szervezési konferenciát.

A távlati és középtávú ciklusok indulásával áttekintettük eddigi eredményeinket és feladatainkat, ezek a következők:

Eredmények:

- nagyobb vállalatainknál mindenütt van külön szervezéssel foglalkozó részleg, vagy legalább főtevékenységű felelős;
- a vállalatok évenként részletes szervezési intézkedési tervet készítenek;
- évente két vagy három vállalat végez önfeltáró szervezési vizsgálatot;
- 1980-tól a munkafolyamatokra műszaki normákkal és normaalapokkal rendelkezünk, kialakult az erős, szakmailag jól képzett normásszervezet;

- munkásaink több mint 60%-a mért teljesítmények alapján dolgozik;
- a külföldi tapasztalatok hasznosítása érdekében szervező vállalatokkal szervezési átvilágítást végeztettünk (BAEFAG, DEFAG, FÜRLEMHO);
- a fagazdaság területén 1976-tól — vállalathoz kapcsolt — szervezési társulás működik (jelenleg FAINFORG), melynek vállalataink többsége már tagja;
- valamennyi vállalatnál kisebb vagy nagyobb mértékben rátértek az ügyvitel-gépesítésre, pl. a FAINFORG tagvállalatai közül 9 vállalatnál folyamatosan megvalósul az állóeszközök számítógépes nyilvántartása, 4 vállalatnál bevezetik az egységes készletgazdálkodás adatbázisát, s több vállalatnál folyamatban van a karbantartás és raktározás számítógépes termelésirányításának előkészítése;
- a szervezeti és működési szabályzatok az új rendelkezéseknek többnyire megfelelő tartalommal rendelkezésre állnak;
- az integráció gyorsul, 1982-ben előreláthatólag megalakul az első ideiglenesen elismert erdészeti termelési rendszer is;
- az NYFK kialakította a saját számítógépes termelésirányítási rendszerét.

A fagazdaság területén — a FAINFORG mellett — több szerv foglalkozik szervezéssel. Az ERTI a munka- és üzemszervezés területén, az ERTI, a FAKI és a FAINFORG a normaalapok kidolgozásában, az ERFATERV az ügyvitel-szervezés, az ERSZ az erdőállományok adattárának kifejlesztésével és az adatok aktualizálásával nyújt segítséget az ágazati és vállalati szervezési feladatok jobb megvalósításához.

Hiányosságok:

- tovább kell javítani a vállalati irányítást, mert a szabályozókkal történő (indirekt) vezetési módszer a vállalatok szintjén még megakad, s az igazgatói szintől lefelé már a közvetlen beavatkozás a jellemző;
- a döntési szintek nem a hatékony vállalat-, üzemvezetés szerint alakultak ki, a vállalati döntések szintje egyre feljebb csúszik, s egyre jelentéktelenebb ügyekkel foglalkoznak a magasabb beosztású vezetők;
- sok helyen hiányzik a vállalati szervezési igények megalapozott felmérése, megfogalmazása és továbbítása a szervezési intézmények felé, de a végzett szervezést minőségileg átvevő szakember vagy részleg is;
- a munkafolyamatok helyszíni irányítására, a napi és heti munkahelyi tervezésre, vagyis a munkahelyi munkaszervezésre a kelleténél jóval kevesebb gondot fordítanak a vállalatok, de ugyanez elmondható az üzemi szintű munkaszervezésről is;
- az ügyvitelszervezési berendezések és programok beszerzése a vállalati és személyes indokok miatt nem egységes;
- a létesülő új üzemek és berendezések csak hosszú idő múlva, vagy egyáltalán nem érik el a gyártó által garantált paramétereket;
- az információáramlás lassabb és pontatlanabb az elvártnál és lehetségesnél, s még ma is általános a párhuzamos adatfeldolgozás, öncélú adatgyűjtés;
- a nagy teljesítményű berendezések és kulcsgépek hatékonysága nem megfelelő, sok a szervezési hiányosság miatti kiesés;
- az érdekeltség és ösztönzés többször mechanikus, nem kellően részletezett, s gyakran mennyiségcentrikus.

Az elért eredmények és a feltárt hiányosságok alapján a szervezési feladatok időrendben a következőkben foglalhatók össze:

Jelenlegi feladatok:

- A fagazdaság területén a szervezési feladatokat az eddiginél jobban kell koordinálni, annak figyelembevételével, hogy a szervezés egyértelműen a vállalati törvénnyel önállóvá vált vállalatok feladata.
- Fokozni kell a normatívák, elsősorban az időnormák szerepét. El kell érni, hogy az erdőgazdálkodást és fafeldolgozást melléktevékenységben végző ágazatokban is általánossá váljék a normatívák alkalmazása.
- Az üzemek, erdészetek önállóságát tovább kell fokozni a termelési feladatok végrehajtása, a tervezés, az értékesítés, anyagbeszerzés, munkáltatói jogok gyakorlása, az anyagi ösztönzés terén.
- Üzemi összehívásokat, átalakításokat csak előzetes elemzésekre és számításokra alapozottan, indokolt esetekben célszerű csak végrehajtani.
- Célra orientált továbbképzéssel bővíteni kell az üzemvezetők és a közvetlen termelésirányítók szervezési ismereteit. Kiemelten kell oktatni a termelési feladatokkal összehangolt anyagi érdekeltséget és ösztönzést.
- A vállalati szervezet korszerűsítésével fokozni kell a központ közigazdasági munkáját, az elemzőképességet; vissza kell szorítani az operatív beavatkozás és direkt termelésirányítás helytelen gyakorlatát; a főtevékenységű szervezők (normás, elemző stb.) és a termelésirányítók szoros, közös érdekeltségű együttműködését meg kell követelni.
- Megfelelő színvonalú szervezési terveket kell készíteni a fahasználat mellett más szakágazatokban is. A tervek tartalmazzanak változatokat akadály közbejöttére is.
- A munkaszervezést elsősorban a munkahelyeken kell végezni, mert a nem várt zavarok termelési kiesése csak itt hárítható el. Ennek érdekében a művezetőnek folyamatosan a helyszínen kell tartózkodnia.

Középtávú feladatok:

- Az oktatási intézmények is fokozzák a szervezés oktatását, különösen a felsőfokú képzésben, kiemelve a termelésszervezést.
- Javítani kell a képzés tartalmát és az anyagi-szociális feltételeket ahhoz, hogy a jelentősebb munkahelyi, munkaszervezési feladatokat a nagy gyakorlattal rendelkező technikusok mellett üzemmérnökök vagy okleveles mérnökök is vállalják.
- Üzemlétesítés, rekonstrukció vagy átalakítás esetén az ágazati tervezőirodától meg kell rendelni a garantált paraméterekhez kapcsolt szervezési és irányítási terveket is, és erre ugyanúgy fedezetet kell biztosítani, mint a gépre vagy épületre.
- A termelő-, kisegítő és melléküzemek munkáját össze kell hangolni.
- Termeléscentrikus üzemi szervezetet kell létrehozni.
- Az információszerzést az egységesítésre való törekvés alapján kell megvalósítani. Ebben legyen koordináló a vállalatok által fenntartott FAINFORG társulás.
- A FAINFORG koordinálásával az intézeteknek, intézményeknek növekvő részt kell vállalniuk a tipizált, egységesített berendezések és eljárások, szervezési rendszerek megvalósításában, a többleteredményből való részesedés ellenében.

Hosszú távú feladatok:

- A FAINFORG gondoskodjon a hazai és külföldi szervezési eredmények központi helyen történő nyilvántartásáról, forgalmazásáról.
- A FAINFORG koordinálásával intézeteinknek az eddiginél jobban kell szakosodni a szervezési feladatok hatékony elvégzése terén. Ki kell nevelni az egyes szakterületek szervezési specialistáit.
- Szervezeteink szakosodását az alábbiak alapján célszerű továbbfejleszteni: az ERTI és a FAKI végezze az erdőgazdálkodás, a fafeldolgozás termelésirányításával és az erőforrás-gazdálkodással kapcsolatos szervezési feladatokat; az EFE segítse elő az alap- és célra orientált szervezési ismeretek szélesebb körű oktatását, kutassa a segédüzemági tevékenység ágazati szervezési, gazdaságossági vonatkozásait; az ERFATERV továbbra is végezze el az ügyvitelszervezést, készítse el a beruházások, rekonstrukciók szervezési terveit és ha lehet vállalja el azok művezetését; az ERSZ kezelje az élőfaállomány számítógépes adatbankját, adatokat szolgáltatson az erdőfenntartási és erdőfejlesztési tervek készítéséhez, gondozza az ágazati információrendszert; az NYFK saját információs rendszerének működtetési tapasztalataival segítse az ágazati célokat.

Nagyobb üzemeknél a teljes üzemi önelszámolást kell bevezetni, gondos előkészítéssel célszerű a nagyobb erdészetek bázisára fatermelési rendszereket szervezni.

DR. KÁLDY JÓZSEF:

A kitermelhető fatömeg realizálásának műszaki feltételei

A kitermelhető fatömeg realizálásának műszaki feltételeit a következőkben ismertetem meg műveletenként összefoglalni.

A döntés és darabolás — bár a fakitermelés munkafolyamatában a legkisebb arányú, csupán 5%-nyi, mégis — nagy jelentőségű művelet, mert a legtöbb szakértelmet, gyakorlatot igényli, a legbalesetveszélyesebb körülmények között kell végezni, mert a vágásterületen kell végrehajtani és ez a művelet nem helyezhető át kedvezőbb körülmények közé, mint a fakitermelés több művelete. Évtizedek óta jellemző gépe a motorfűrész és a következő évtizedben várhatóan az is marad. A motorfűrészek technikailag sokat fejlődtek az elmúlt években, de a technikai újdonságok szinte valamennyi gyártmánnál alkalmazást nyertek, így szinte azonos műszaki szinten állnak.

Mivel a motorfűrész kézi eszköz, több műveletre máris magasabb technikai színvonalú gép került alkalmazásra, elkerülhetetlen, hogy a döntés gépi eszközei tekintetében is továbbfejlesztésre kerüljön sor. Ennek kialakítása érdekében a következő 10 évben mindenképpen folytatni kell a más országokban gyártott, többfunkciójú (többcélú) fakitermelő gépek közül a hazai viszonyoknak leginkább megfelelő kisebb gépek kiválasztását és hazai alkalmazásuknak legjobb módszerei megtalálásának vizsgálatát, kialakítását. A többfunkciójú gépek alkalmazását az alábbi szempontok indokolják:

- lehetővé teszik a legnagyobb termelékenységet biztosító, egyszemélyes munka végzését;
- biztosítják a munkakörülmények javítását, az időjárási tényezők kiküszöbölését, mivel nem a szabadban kell fizikai munkát végezni, hanem légkondicionált vezetőfülkében, jó részben szellemi tevékenységet;